

сталого функціонування.

Проблема збалансування відносин в системі «сільське господарство – біорізноманіття» є нині актуальною і повинна вирішуватися шляхом раціональних, екологічно обґрунтованих систем господарювання із обов'язковою можливістю збереження і відтворення біорізноманітності, а часто й запровадження охоронних заходів. Серед таких виділяються: органічне землеробство, розбудова та функціонування екомереж, запровадження зберезувальних для природи агровиробничих технологій, нова екобіоцентрична парадигма ведення сільського господарства.

Література

1. Агробіорізноманіття України: теорія, методологія, індикатори, приклади. Книга 1. – К.: ЗАТ «Нічлава». – 2005. – 384 с.
2. Науковий вісник Національного аграрного університету. Вип. 93. – К., 2006. – 340 с.
3. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі. – К.: 2003. – 128 с.
4. Національна доповідь України про збереження біологічного різноманіття / Давидок В.П., Мовчан Я.І., Парчук Г.В. та ін. – К.: Хімджест, 2003. – 68 с.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ ЛАНДШАФТНОГО ЗАКАЗНИКА «ГЕОГРАФІЧНИЙ ЦЕНТР ПОЛТАВЩИНИ» ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

*Стецюк Н.О., Остапенко С.О., Остапенко Т.М.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Красногорівська загальноосвітня школа I-III ступенів Великобагачанської
райдержадміністрації Полтавської області*

Для території Великобагачанського району, розташованого в межах Лівобережного Придніпров'я – найбільш окультуреного регіону Лісостепу, – надзвичайно актуальною є проблема збереження ландшафтного й біологічного різноманіття. Тому доцільним є розробка комплексних підходів до збереження всіх рівнів організації живого, їх угруповань та екосистем на ландшафтному рівні. Це забезпечить стабілізацію рівноваги, підвищить продуктивність екосистем, забезпечить сталість, тобто, узгодженість, збалансованість розвитку території, сутність якого полягає у гармонійних взаємодіях суспільства і природи [1].

Нами зроблена спроба розробити для території ландшафтного заказника «Географічний центр Полтавщини» у Великобагачанському районі Полтавської області функціональне зонування, яке застосовується для біосферних заповідників, національних природних та регіональних ландшафтних парків ще на стадіях проектування з метою забезпечення для цих поліфункціональних об'єктів раціонального функціонування. На нашу думку, ландшафтні заказники, природні комплекси яких є диференційованими як у відношенні біорізноманітності, так і традиційного використання їх ресурсів, теж можуть підлягати зонуванню для більш повного виконання покладених на них завдань, а, насамперед, зберегти біорізноманітність.

Ландшафтний заказник «Географічний центр Полтавщини» створений у 2010 р. на площі 1274,7 га поблизу сіл Герусове і Бірки Великобагачанського району південніше автомобільної дороги Київ – Харків. Місцевість являє собою поєднання типових для центральної частини Полтавщини ландшафтів. Біорізноманітність об'єкта схарактеризована нами у попе-

редній статті [2], де також вказано, що заказник є основним об'єктом локальної природно-заповідної мережі Великобагачанського району як за площею (найбільший існуючий об'єкт в районі), так і за виконуваними функціями (забезпечує охороною майже всі характерні для долини р. Псел в її середній течії природні комплекси з наявною біорізноманітністю), представляє науковий та рекреаційний інтерес у ботанічному, зоологічному, географічному відношеннях. Зазначається наявна можливість зонування та розширення його території. Крім того, заказник має загальнокультурне значення і розглядається як об'єкт екскурсій, рекреаційної діяльності, регульованого випасу й викошування, оскільки має й народно-господарське значення.

Згідно концепції розробленого нами екологічного проекту у межах території заказника визначено чотири функціональні зони: заповідну, господарську, стаціонарної рекреації та врегульованої рекреації. Найбільшу площу складає господарська зона (64% території заказника), де режим дозволяє здійснювати раціональне природокористування. До неї ввійшли сіножаті, пасовища, вологі прирусліві ліси та ін.

Заповідна зона займає, за нашими матеріалами, значну площу 383 га. Вона охоплює цінні природні комплекси з добре збереженим біорізноманіттям, в складі якого – й рідкісні види та угруповання. Саме такі місцевості є осередками збереження генофонду живого, його відтворення та поширення на інші ділянки заказника і навіть на суміжні із заказником, трансформовані антропогенним впливом, території. Режим цієї зони пропонується такий, як у природних заповідниках, – сувора охорона.

Незначні площі займає зона регульованої рекреації. Її складають місцевості, які мають специфічний ландшафтний «імідж», є мальовничими, знаходяться поза джерелами антропогенного навантаження, характеризуються високими показниками біорізноманітності, що є важливим ресурсом для розробки екологічних маршрутів, екологічних стежок. Ця зона призначена для виконання завдань екологічного туризму, забезпечення регульованої і регламентованої рекреації та ін. Вона займає 5% площі заказника. Зону стаціонарної рекреації (1%) репрезентують території баз відпочинку, облаштовані місця для наметових містечок тощо.

Можливість такого зонування та регламентований режим охорони в кожній визначеній зоні дозволяє диференціювати використання ресурсів заказника на фоні обов'язкового збереження біорізноманітності, а не поширювати на всі, нерівнозначні за науковою цінністю ділянки заказника, більш раціональний режим охорони, відповідний ландшафтному заказнику.

За умови впровадження такого проекту буде забезпечуватися екологічна стабільність місцевості: людина зможе раціонально використовувати ресурси заказника (із господарською, рекреаційною метою), а природа матиме змогу зберігати динамічну рівновагу і відтворювати природні ресурси. На сьогодні забезпечення стійкого розвитку будь-якого регіону – важливе завдання і сучасна природоохоронна концепція.

Дослідження проводилося в декілька етапів: на першому етапі – виявлена територія з типовими, але добре збереженими ландшафтами; на другому – досліджено біорізноманітність місцевості в околицях с. Красногорівка в межах сільських рад Білоцерківської, Бірківської і Балаклівської, виявлено місцезнаходження рідкісних видів рослин, встановлені показники наукової цінності території (ботанічної, зоологічної, ландшафтної), здійснено ландшафтне картування та профілювання території заказника, розроблена картосхема ландшафтів заказника; на третьому – розроблено наукове обґрунтування доцільності збереження біорізноманітності даної місцевості шляхом природозаповідання, а саме – створення ландша-

фтного заказника місцевого значення; на четвертому – проведено консультативно-організаційні заходи із представниками територіальних громад (сільських рад) щодо визначення меж заказника, з'ясування угідь. Також розроблені картографічні матеріали (викопіювання та експлікації місцевості), підготовлені проекти рішень сесій сільських рад (землевласників і землекористувачів) щодо погодження створення об'єкта природно-заповідного фонду. Ініційовано винесення цих питань на обговорення сесії Великобагачанської районної ради, де прийняті відповідні позитивні рішення. На цьому етапі проведено ще ряд заходів, у результаті яких у 2010 р. створено ландшафтний заказник «Географічний центр Полтавщини» – важливий об'єкт природно-заповідного фонду не тільки Великобагачанського району, а й Полтавської області в цілому. П'ятий (сучасний) етап дослідження присвячений розробці схеми функціонального зонування території ландшафтного заказника.

Функціональне зонування території ландшафтного заказника, яке використовується для інших поліфункціональних об'єктів природно-заповідного фонду, авторами вбачається як основна умова забезпечення стійкого розвитку регіону. Саме це є суттю даного екологічного проекту. Від його впровадження очікуємо такі ефекти: екологічні (створення заходів забезпечення і врегулювання природоохоронного режиму; підтримання гідрорежиму річки Псел; забезпечення стабільності екосистем; стабілізація мікроклімату місцевості; збереження біорізноманітності – видової, ценотичної, ландшафтної, середовищ існування живих організмів); економічні: (від запровадження на території заходів екотуризму; функціонування рекреаційних зон та ін.); соціальні: (засобами врегульованої рекреації здійснення екологічного просвітництва із місцевим населенням та іншими рекреантами; підвищення рівнів екологічної свідомості й культури населення; підвищення рівнів поінформованості населення про ресурси місцевості, вразливість екологічних об'єктів, необхідність їх збереження та охорони; формування бережливого й відповідального відношення до всього живого; посилення ролі й відповідальності місцевих громад, органів влади за збереження довкілля).

Література

1. Стецюк Н.О. Еколого-валеологічне просвітництво як засіб забезпечення сталого розвитку: регіональний аспект // Навколишнє середовище і здоров'я людини: Збірник матеріалів II Всеукр. наук.-практ. семінару. – Полтава: ПДПУ, ПП Шевченко. – С. 7-11.
2. Стецюк Н.О., Слюсар М.В., Остапенко Т.М., Остапенко С.О. Ландшафтний заказник «Географічний центр Полтавщини» – осередок біорізноманітності Пільського екокоридору регіональної екомережі // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України: М-ли Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава: Астроя, 2011. – С. 198-201.

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ШТУЧНОЇ ВОДНОЇ ЕКОСИСТЕМИ (НА ПРИКЛАДІ КАХОВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА)

*Сусляк М.В.
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

Україна належить до вододефіцитних держав, у зв'язку з цим має значні штучні запаси водних ресурсів, до складу яких входить 1 млн. га водосховищ.

Каховська ГЕС є 6-м і останнім ступенем каскаду гідроелектростан-